

Umumta'lim maktablari boshlang'ich sinf musiqa darslaridagi qo'shiqlarni ingliz tilida o'girib foydalanishning pedagogik va estetik asoslari

Komila Otabekovna Muxammadova
BuxDU

Annotatsiya: Ushbu maqolada boshlang'ich sinf musiqa darslarida ingliz tilida qo'shiqlarni o'girib foydalanishning pedagogik va estetik asoslari ilmiy-metodik jihatdan tahlil qilinadi. Maqolada ingliz tiliga tarjima qilingan qo'shiqlar orqali o'quvchilarning til va musiqa kompetensiyalari, estetik didaktikaksal jihatdan shakllanishi, shuningdek o'zbek maktabining boshlang'ich sinf musiqiy ta'limi kontekstida mazkur yondashuvning afzallik va cheklovlari ko'rib chiqiladi. Tadqiqotning metodologiyasi sifatida adabiy-tahliliy, kuzatuv-eksperimental, so'rovnoma-test usullari qo'llanilib, bosqichma-bosqich dars jarayonida ingliz tilidagi qo'shiqlarni joriy qilish modeli taklif etiladi.

Kalit so'zlar: boshlang'ich sinf musiqa darsi, qo'shiqlarni ingliz tilida o'girib foydalanish, pedagogik va estetik asoslar, til-musika integratsiyasi, musiqa ta'limi metodikasi, estetik tarbiya

Pedagogical and aesthetic foundations of using songs translated into English in primary school music lessons

Komila Otabekovna Mukhammadova
BukSU

Abstract: This article analyzes the pedagogical and aesthetic foundations of using songs translated into English in primary school music lessons from a scientific and methodological perspective. The article examines the formation of students' language and musical competencies, aesthetic didactic skills through songs translated into English, as well as the advantages and limitations of this approach in the context of primary school music education in an Uzbek school. The methodology of the study uses literary-analytical, observational-experimental, questionnaire-testing methods, and a model for gradually introducing songs in English into the lesson is proposed.

Keywords: elementary school music lesson, translation of songs into English, pedagogical and aesthetic foundations, language-music integration, music education methodology, aesthetic education

Kirish. Bugungi ta'lim muhitida boshlang'ich sinf o'quvchilari uchun musiqa darslari nafaqat musiqa san'ati elementlarini o'rgatish, balki til, hissiy va estetik kompetensiyalarni rivojlantirish maydoniga aylanmoqda. Masalan, ingliz tili ta'limi bilan musiqa darslari orasida integratsiyalashuv yuzaga kelmoqda - bu o'z navbatida o'quvchilarning til va musiqa orqali ijodiy faoliyatga jalb etilishini rag'batlantiradi. Shu asosda, boshlang'ich sinf musiqa darslarida qo'shiqlarni ingliz tiliga o'girib (tarjima qilib yoki inglizcha matn bilan) foydalanish pedagogik va estetik jihatdan qaysi asoslarga tayanishi mumkinligi muhim ilmiy-amaliy masala hisoblanadi.

Boshlang'ich sinf o'quvchilari uchun qo'shiqlar - bu eshitish, takrorlash, ijro qilish va tilga bog'liq harakatlarni o'z ichiga olgan integratsiyalashgan faoliyatdir. Qo'shiq matnini ingliz tilida taqdim etish orqali o'quvchilarda ikkita yo'nalishda - musiqa kompetensiyasi va til kompetensiyasi - rivojlanish yuzaga keladi. Bunday yondashuv, bir tomondan, o'quvchining tilga bo'lgan qiziqishini oshirishi mumkin, boshqa tomondan esa musiqa darsining estetik tarbiyaviy funksiyasini boyitadi (masalan, ritm, melodiya, lirik mazmun orqali hissiy estetik tajriba shakllanishi). Shu bilan birga, qo'shiqlarni tarjima qilish va ingliz tilida ijro etish orqali musiqiy madaniyatlararo almashinuv ham amalga oshiriladi - bu esa global madaniyatga ochiqlikni rag'batlantiradi.

Maqolaning maqsadi - boshlang'ich sinf musiqa darslarida qo'shiqlarni ingliz tilida o'girib foydalanishning pedagogik va estetik asoslarini aniqlash, ilmiy-metodik jihatdan yoritish va amaliy tavsiyalar ishlab chiqishdan iborat. Ushbu maqsadni amalga oshirish uchun quyidagi vazifalar belgilangan:

1. Musiqa va til integratsiyasi nazariy jihatdan tahlil qilish.
2. Boshlang'ich sinf musiqa darsi kontekstida qo'shiqlar tanlovi va ularni ingliz tilida ijro etishning pedagogik-estetik xususiyatlarini aniqlash.
3. Ingliz tilida qo'shiqlarni joriy etish uchun metodik model ishlab chiqish (maqsad, mazmun, usullar, baholash).
4. Tadqiqot usullari yordamida ushbu modelni testlash yoki nazariy asoslarini taqdim etish.
5. Ta'lim muhitida qo'shiqlarni ingliz tilida ijro etish orqali estetik tarbiya va til tarbiyasini birlashtirish bo'yicha tavsiyalar berish.

Tadqiqot jarayonida quyidagi ilmiy metodlar ishlatiladi:

Adabiy-tahliliy metod - musiqa ta'limi, estetika ta'limi, til ta'limi integratsiyasi bo'yicha O'zbekistonda va jahon ta'lim amaliyotida mavjud adabiyotlar tahlil qilindi.

Kuzatuv metod - boshlang'ich sinf musiqa darslarida qo'shiqlarni ingliz tilida ijro qilish jarayonida o'quvchilarning faoliyati, his-tuyg'ulari, hamkorlik aloqalari kuzatildi (nazariy jihatdan).

Eksperimental-pedagogik metod - sinf darsida qo'shiqlarni ingliz tilida tanlab, ijro etish, so'rovnoma yoki test yordamida o'quvchilarning til va musiqa bo'yicha reaksiyalari ko'rib chiqildi.

So'rovnoma va testlash metodlari - o'quvchilarning ingliz tilidagi qo'shiqlar bilan ishlashga bo'lgan munosabati, estetik qabul qilish darajasi aniqlanishi mumkin.

Analitik va sintez metodlari - topilgan natijalar tahlil qilinib, pedagogik tavsiyalar va model sintezi shakllantirildi.

1. Nazariy-metodik asoslar

1.1 Musiqa va til integratsiyasining nazariy jihatlar

Til va musiqa bir-birini to'ldiruvchi o'quv komponentlaridir - til orqali ifoda qilinadigan qo'shiq matni, va musiqa orqali ifoda qilinadigan ritm-melodiya orqali o'quvchilar hissiy va estetik tajribaga ega bo'ladi. Xususan, musiqa darsida ingliz tilida qo'shiqlarni tanlash - bu til o'rganish faolligini oshirish va musiqa darsini interfaolroq, motivatsionroq qilish imkonini beradi. Shuningdek, til-musika integratsiyasi didaktika jihatdan multimodal pedagogik yondashuvga mos keladi - musiqa (audiovizual mod) va til (lingvistik mod) birlashadi.

Til va musiqa birgalikda o'zgacha pedagogik signal beradi - qo'shiqda matnni ingliz tilida ishlatish, ritm va melodiya bilan birga o'tilsa, o'quvchi til mikrodoshalarini musiqa orqali qabul qilish imkoniyatiga ega bo'ladi. Boshqa tomondan, musiqa darsining estetik maqsadlari: estetik ta'lim, musiqiy hissiyotlarni shakllantirish, jalb qilish, ijodiy faoliyatni rag'batlantirish - bu ham ingliz tilidagi qo'shiqlar orqali boyitilishi mumkin. Masalan, o'quvchi qo'shiqning mazmunini anglasa, melodiyani his qilsa, uni ingliz tilida takrorlasa - til va musiqa ko'plab kompetensiyalarni bir vaqtning o'zida rivojlantiradi.

1.2 Boshlang'ich sinf musiqa darsi: funktsiyalari va estetik tarbiya

Musiqa darslarining boshlang'ich sinf darajasidagi vazifalari quyidagichadir: musiqa hissini uyg'otish, tinglash va ijro etish ko'nikmalarini shakllantirish, hamkorlikda ijro qilish tajribasini berish, estetik mahoratni rivojlantirish. Masalan, tadqiqotlarda aniqlanishicha: musiqa darslari estetik tarbiya muhitiga aylanganda, o'quvchilarning hissiy sezgilari, san'atga bo'lgan qiziqishi, musiqiy estetika qabul qilishlari oshadi. Shunday ekan, qo'shiqlarni tanlashda pedagogik va estetik mezonlar muhim - qo'shiq qisqa, yosh xususiyatiga mos, melodiya jihatidan sodda, matni til jihatdan tushunarli bo'lishi lozim.

1.3 Ingliz tilida qo'shiqlarni ta'lim muhitida joriy qilishning afzalliklari va cheklovlari

Til motivatsiyasini oshirish: ingliz tilida qo'shiq ijro qilish orqali til o'rganishga qiziqish uyg'onadi. Multimodal ta'lim: musiqa + til orqali ko'proq sezgi va hissiyot bilan til va musiqa elementlari bir vaqtda o'rganiladi.

Madaniyatlararo ochiqlik: ingliz tilidagi qo'shiqlar orqali xalqaro musiqa madaniyati bilan tanishish imkoniyati. Estetik jihatdan boy tajriba: o'quvchilar yangi musiqiy-lingvistik muhitda ijodiy ishtirok etadilar. Til darajasi: boshlang'ich sinf o'quvchilari ingliz tilidagi matnni to'liq tushunmasligi mumkin - bu pedagog tomonidan matnni tushuntirishni talab qiladi. Musiqa mosligi: ingliz tilidagi qo'shiqlar yosh bolalar uchun melodik va ritmik jihatdan murakkab bo'lishi mumkin, bu esa pedagogik qiyinchilik tug'diradi. Resurs va tayyorgarlik: pedagoglar ingliz tilida qo'shiqlar bilan ishlash uchun tayyorgarlik va metodik resurslarga ega bo'lmasligi mumkin. Madaniy moslik: o'zbek maktab sharoitida ingliz tilidagi qo'shiqlarni joriy etishda o'zbek musiqiy madaniyatini unutmaslik zarur. Shu munosabat bilan, qo'shiqlarni tanlash, tarjima qilish (yoki matnini moslashtirish), ijroga tayyorlash, dars jarayonida integratsiyalashtirish hamda baholash mexanizmini puxta belgilash lozim.

2. Pedagogik-estetik model taklifi

2.1 Maqsad va mazmun

Maqsad: Boshlang'ich sinf musiqa darslarida ingliz tilida qo'shiqlarni ijro etish orqali o'quvchilarning til (ingliz tili) va musiqa kompetensiyalarini rivojlantirish hamda estetik tarbiyaviy jarayonni boyitish.

Mazmun:

Ingliz tilida yosh bolalar uchun mos qo'shiqlar tanlash (matni sodda, ritmi oson).

Qo'shiq matnini o'zbek tilidan ingliz tiliga moslashtirish yoki asl inglizcha qo'shiqni tanlash.

Musiqa darsida qo'shiqlarni tinglash, tahlil qilish (melodiya, ritm, so'zlar), guruhda ijro etish, matn tafsiri.

Til o'rgatuvchi unsurlar: qo'shiq matnida takrorlana turgan til iboralari (masalan, "hello", "good morning", "let's sing", "clap your hands").

Estetik faoliyat: guruhda ijro, ritm asboblari bilan ishlash, videoyozuv, kichik sahnalashtirish.

Refleksiya: o'quvchilarning his-tuyg'ularini, tajribalarini muhokama qilish, "qaysi qism eng yoqdi?", "so'zdan nimani anglading?" kabi savollar.

Baholash: qo'shiq ijrosi, til matnini tushunish, hissiy-ijodiy ishtirok baholanadi.

2.2 Metod va usullar

Aktiv tinglash va ijro etish: O'qituvchi ingliz tilida qo'shiqni bir marta ijro qilib, o'quvchilar bilan birga takrorlash.

Til-musika integratsiyasi: Qo'shiq matnini ingliz tilida taqdim etish, so'zlar va iboralar ustida ishlash, tarjima va tushuntirish.

Gruppa faoliyati: O'quvchilar guruhga bo'linib qo'shiqni guruhlarda ijro etadilar, ritmli asboblari bilan ham qo'shadilar.

Ijodiy loyiha: O'quvchilar qo'shiq asosida kichik sahna, video yoki rasmi taqdimot yaratadilar - unda ingliz tilidagi qo'shiq matni bilan ishlash ham bo'ladi.

Refleksiya va muhokama: Dars oxirida o'quvchilar o'z ijrosini, matnni tushunishini, hissiyotini baholab, fikr almashadilar.

Baholash usullari: So'rovnomalar (tilga bo'lgan munosabat), kuzatuv (ijro jarayonida faoliyat), test (matnni tushunish) ulgurilar.

2.3 Baholash va monitoring

Baholash mezonlari quyidagicha bo'lishi mumkin:

Ingliz tilidagi qo'shiq matnini qisman yoki to'liq tushunish (o'quvchi qisqa savollarga javob bera oladi).

Qo'shiqni ingliz tilida ijro etish (melodiya va matn bilan). Guruh ijrosida hamkorlik va faollik. Refleksiya natijasida his-tuyg'ularni so'z bilan ifoda qila olish.

Estetik baholash: qo'shiq ijrosi orqali o'quvchi hissiy estetik tajriba oldimi-yo'qmi. Monitoring uchun dars oldi va darsdan keyingi testlar solishtirilishi mumkin - masalan, dastlabki til-musika qiziqishi va estetik qabul darajasi va dars yakunida bu ko'rsatkichlar qanday o'zgarishi. Kuzatuv jadvallari, o'quvchilarning portfoliolari (ijro yozuvlari, loyihalar) ham qo'shimcha manba bo'lishi mumkin.

3. Amaliy qo'llanma va tajriba tavsiyalari

3.1 Qo'shiq tanlash mezonlari

Qo'shiq tanlashda quyidagilar e'tiborga olinsin: Matni ingliz tilida sodda, cheklangan iboralar bilan - boshlang'ich sinf o'quvchilari uchun mos. Melodiyasi yoshlar o'taqil (qiyinchiliksiz), ritmi barqaror.

Matn va melodiya "qo'shiq" hususiyatiga ega - esda qolishi oson. Musiqa madaniyat jihatidan ham mos - bolalar uchun yoqimli va do'stona hissiyot uyg'otishi kerak. Pedagogik maqsadga mos - til o'rganish, musiqiy balki estetik jihatdan ham foydali bo'lishi lozim.

3.2 Dars jarayoni bosqichlari

1. Kirish bosqichi: Ingliz tilida qo'shiqni tinglash, musiqiy jihatdan tahlil qilish (melodiya, ritm, hissiyot).

2. Til bilan ishlash: Qo'shiq matni bilan tanishtirish, iboralar, so'zlar, tarjima va tushuntirish.

3. Ijro bosqichi: O'quvchilar bilan birga qo'shiqni takrorlash; guruhlariga bo'linib ijro; ritmli asboblardan yoki klaps bilan qo'shilish.

4. Ijodiy topishuv: O'quvchilar qo'shiqqa yangi variant qo'shish - masalan, qo'shiqqa ssenariy yozish, rasm bilan birga ijro, video tayyorlash.

5. Refleksiya va baholash: O'quvchilar o'z tajribalarini muhokama qiladilar, his-tuyg'ularini so'z bilan ifodalaydilar, darsdagi til va musiqa elementlarini bir-biriga bog'laydilar.

6. Baholash: O'qituvchi kuzatuv, test yoki portfolioning natijalariga qarab baho beradi va keyingi darslar uchun takomillashtirish imkoniyatlari belgilaydi.

3.3 Tavsiyalar

O'qituvchilar uchun tayyorgarlik kurslari yoki seminarlari tashkil qilinsin - ingliz tilida musiqa ta'limi bo'yicha metodik resurslar tayyorlash.

Maktabda musiqa xonasi va audio-vizual resurslar bilan jihozlanishi zarur - ingliz tilida qo'shiqlarni tinglash va ijro etish oson bo'lishi lozim.

Nihoyat, bolalarning til darajasi, musiqa tajribasi ham inobatga olinishi kerak - boshlang'ich sinfda tortinmaslik, oddiy va quvnoq qo'shiqlar tanlash muhim.

Qo'shiqlarni ingliz tilida ishlash bilan birga, o'zbek musiqa merosi ham e'tibordan chetda qolmasligi kerak - bu til-madaniyat integratsiyasini yanada boyitadi.

Hamkorlikli ish - guruh ishlari, loyihalar orqali o'quvchilarni faol ishtirokchi qilish musiqiy va til kompetensiyalarini oshiradi.

Natijalarni muntazam ravishda monitoring qilish - qo'shiq ijrosi, til o'zlashish, estetik tajriba bo'yicha o'zgarishlarni baholab borish.

Xulosa. Boshlang'ich sinf musiqa darslarida qo'shiqlarni ingliz tilida o'g'irib foydalanish - bu til o'rganish va musiqa ta'limini integratsiyalashgan tarzda olib borishga imkon beradi. Ushbu yondashuv pedagogik jihatdan til va musiqa kompetensiyalarini birlashtirib, estetik tarbiya funksiyasini kuchaytiradi. Biroq bunday yondashuvni joriy etishda qo'shiqlar tanlovi, til darajasi, musiqa metodikasi, o'qituvchilarning tayyorgarligi hamda maktab infratuzilmasi kabi omillar muhim ahamiyatga ega.

Nazariy-metodik modellarning, pedagogik usullar va baholash mexanizmlarining to'liq ishlab chiqilishi darslar samaradorligini oshiradi. Amaliy tavsiyalar orqali maktablarga, o'qituvchilarga bu yondashuvni bosqichma-bosqich joriy etish imkoniyatlari taqdim etildi.

Kelajakda qo'shiqlarni ingliz tilida tarjima qilishning individual yondashuvlari (bolalarning til darajasi, musiqa tajribasi, qiziqishlari) hamda multimediya vositalar orqali (video, audio, onlayn ijro) kengaytirish tavsiya etiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. СС Болта-Зода. Принципы и приложения музыкальной формы. Science and Education 5 (2), 432-438
2. СБ Саидий. Нестандартные психологические структуры и модуляция в педагогике. Science and Education 5 (2), 348-354
3. СС Болта-Зода. Обменное приёмы аккордов семейство субдоминанты и доминанты использование на фортепиано. Science and Education 5 (2), 439-444
4. СБ Саидий. Художественно-педагогическое общение как средство формирования музыкальной мотивации школьников. Science and Education 5 (2), 322-327
5. Саидий, Саид Болта-зода. Адаптивность детей к школе при посещении и непосещении дошкольного учреждения. Science and education 4 (5), 1105 - 1112

6. КБ Холиков. Рациональное решения мозга в ассоциативной лобной доле при разучивание классической музыки. *Science and Education* 6 (1), 42-48
7. СБ Саидий. Определения понятий диктанта в теории музыки. *Science and Education* 3 (12), 823-828
8. Саидий, Саид Болта-зода. Бекзод Турсун угли Алиев. Простые, сложные и смешанные размеры музыки при проведении уроков дирижирования, креативные методы обучения. *Science and Education* 3 (5), 1484-1492
9. Саидий, Саид Болта-зода. Мурадова, Махлиё Раджабовна, Эрназарова, Азиза Фахритдин кизи. Интерактивные методы обучения творчеству русских композиторов классе фортепиано в детской музыкальной школы. *Science and Education* 3 (4), 1605-1611
10. Саидий, Саид Болта-зода. Алиев, Бекзод Турсун угли. Простые, сложные и смешанные размеры музыки при проведении уроков дирижирования, креативные методы обучения. *Science and Education* 3 (5), 1484-1492
11. Саидий, Саид Болта-зода. Эрназарова, Азиза Фахритдин кизи. Интерактивная методика обучения жанрам, созданных на народные лады, учащимся музыкальных и художественных школ. *Science and Education scientific journal* 4 (ISSN 2181-0842), 1618
12. Саидий, Саид Болта-зода. Механизмы формирования культуры почитания человеческих ценностей у старшеклассников на основе фольклора в хоре. *Science and Education* 4 (2), 1386-1391
13. Саидий, Саид Болта-зода. Психологические характеристики музыкальных звуков. *Узбекистан* 2 (2), 76-82
14. КБ Холиков. Философия особого вида умозаключений с условными и разделительными дизъюнктивными посылками. *Science and Education* 6 (1), 169-174
15. КБ Холиков. Главная цель системы нейрона к направлению внимания на соединение избирательного внимания. *Science and Education* 5 (12), 37-44
16. Саидий, Саид Болта-Зода, Мурадова, Махлиё Раджабовна, Эрназарова, Азиза ... Интерактивные методы обучения творчеству русских композиторов классе фортепиано в детской музыкальной школы. *Science, and Education* 3 (4), 1605-1611
17. Саидий, Саид Болтазода. О некоторых простейших обобщениях приёмов и методов по музыке общеобразовательной школе. *Science and Education* 3 (8), 196-203
18. Саидий, Саид Болта-Зода, Салимова, Бахринисо Бахромжон кизи. Вариационный подход к построению однородной музыки, размышление идеального подхода к её решению. *Science and Education* 3 (8), 138-144

19. КБ Холиков. Образование новых клеток головного мозга: распознавание и уничтожение злокачественных клеток, роль эффекторной клетки. Science and Education 6 (1), 57-64
20. Саидий, Саид Болтазода. Сложный принцип формообразования в изоритмическом сложений музыки. Science and Education 3 (11), 962-969
21. Саид Болта-Зода, Саидий. Основные направления возбуждения мелкой моторики по направление музыки. Science and Education 3 (10), 582-590
22. Саидий, Саид Болта-Зода. Песни, обработка народных песен и развития мастерства учащихся. Science and education. 3 (4), 1200-1205
23. Саидий, Саид Болта - зода. Об эффектном влияние теории, в создании музыкального произведения. Science and Education 3 (12), 864 - 870
24. Саидий, Саид Болта-Зода, Ропиева, Дурдона Акмал кизи. Проблемы совершенствования управления музыкальной деятельностью дошкольного образовательного учреждения. Science and Education 3 (8), 183-188
25. Саид Болтазода, Саидий. Эффект образования музыки к системы общеобразовательной школы. Science and Education 3 (8), 224-230
26. КБ Холиков. Приятного и болезненного прикосновения классической музыки гипоталамусу в орбитофронтальной и поясной коре человека. Science and Education 6 (1), 35-41
27. Саидий, Саид Болта-Зода. Обратный сдвиг гармоничный линии в многоголосных произведениях. Science and Education 3 (12), 871 -877
28. Саидий, Саид Болта-Зода. Повышение или понижение основных ступеней, знаки альтерации. Science and Education 3 (12), 878 - 884
29. Саидий, Саид Болта-Зода. Элементы абстрактной и абсолютной звучании музыкального звука. Science and Education 4 (1), 597-603
30. Саидий, Саид Болта-Зода. Теоретическое рассмотрение вероятности совпадения неаккордовых звуков в произведениях. Science and Education 4 (1), 556-562